ततः सर्व्वांस्तदा लोकान् ब्राह्मणोऽनुचचार ह। कुण्डधारप्रसादेन तपसा सिद्धिमागतः।
विहायसा च गमनं तथा सङ्कल्पितार्थता । धर्म्मात् शक्त्या तथा योगात् या चैव परमा गतिः।
देवता ब्राह्मणाः सन्तो यक्षा मानुषचारणाः। धार्म्मिकान् पूजयन्तीह न धनाढ्यान्न कामिनः।
सुप्रसन्ना हि ते देवा यत्ते धर्म्मे रता मतिः। धने सुखकला काचित् धर्म्मे तु परमं सुखं। ९८१०
इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि मोक्षधर्म्मपर्व्वणि कुण्डधारोपाख्याने द्विसप्तत्यधिकद्विशतोऽध्यायः ॥ २७२ ॥
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ बहूनां यज्ञतपसामेकार्थानां पितामह। धर्म्मार्थं न सुखार्थार्थं कथं यज्ञः समाहितः।
॥ भीष्म उवाच ॥ अत्र ते वर्त्तयिष्यामि नारदेनानुकीर्त्तितं। उञ्छवृत्तेः पुरावृत्तं यज्ञार्थे ब्राह्मणस्य च।
॥ नारद उवाच ॥ राष्ट्रे धर्म्मोत्तरे श्रेष्ठे विदर्भेष्वभवद्द्विजः। उञ्छवृत्तिर्ऋषिः कश्चिद्यज्ञं यष्टुं समादधे।
श्यामाकमश्नन्तत्र सूर्य्यपर्णी सुवर्चला। तिक्तञ्च विरसं शाकं तपसा स्वादुतां गतं।
उपगम्य वने सिद्धिं सर्व्वभूताविहिंसया। अपि मूलफलैरिष्टो यज्ञः स्वर्ग्यः परन्तप। ९८११
तस्य भार्य्या व्रतकृशा शुचिः पुष्करधारिणी। यज्ञपत्नी समानीता सत्येनानुविधीयते।
सा तु शापपरित्रस्ता तत्स्वभावानुवर्त्तिनी। मायूरजीर्णपर्णानां वस्त्रं तस्याश्च वर्णितं।
अकामया कृतस्तत्र यज्ञो होत्रनुशासनात्। शुक्रस्य चापध्यानात्तु पुनराज्ञाति धर्म्मवित्।
तस्मिन् वने समीपस्थो मृगोऽभूत् सहवासिकः। वचोभिरब्रवीत् सत्यं त्वयेदं दुष्कृतं कृतं।
यदि मन्त्राङ्गहीनोऽयं यज्ञो भवति वै कृतः। माभोः प्रक्षिप होत्रे त्वं गच्छ स्वर्गमनिन्दितः। ९८२०
ततस्तु यज्ञे सावित्री साक्षात्तं संन्यमन्त्रयत्। निमन्त्रयन्ती प्रत्युक्ता न हन्यां सहवासिनं।
एवमुक्ता निवृत्ता सा प्रविष्टा यज्ञपावकं। किन्तु दुश्चरितं यज्ञे दिदृक्षुः सा रसातलं।
स तु बद्धाऽञ्जलिं सत्यमयाचद्धरिणः पुनः। सत्येन स परिष्वज्य सन्दिष्टो गम्यतामिति।
ततः स हरिणो गत्वा पदान्यष्टौ न्यवर्त्तत। साधु हिंसय मां सत्य हतो यास्यामि सद्गतिं।
पश्य ह्यप्सरसो दिव्या मया दत्तेन चक्षुषा। विमानानि विचित्राणि गन्धर्व्वाणां महात्मनां। ९८२५
ततः स सुचिरं दृष्ट्वा स्पृहालग्नेन चक्षुषा। मृगमालोक्य हिंसायां स्वर्गवासं समर्थयत्।
स तु धर्म्मो मृगो भूत्वा बहुवर्षोषितो वने। तस्य निष्कृतिमाधत्त न ह्यसौ यज्ञसंविधिः।
तस्य तेनानुभावेन मृगहिंसात्मनस्तदा। तपो महत् समुच्छिन्नं तस्माद्धिंसा न यज्ञिया।
ततस्तं भगवान् धर्म्मो यज्ञं याजयत स्वयं। समाधानञ्च भार्य्याया लेभे स तपसा परं।
अहिंसा सकलो धर्म्मो हिंसाधर्म्मस्तथाविधः। सत्यन्तेऽहं प्रवक्ष्यामि यो धर्म्मः सत्यवादिनां। ९८३०
इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि मोक्षधर्म्मपर्व्वणि यज्ञनिन्दायां त्रिसप्तत्यधिकद्विशतोऽध्यायः ॥ २७३ ॥
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ कथम्भवति पापात्मा कथं धर्म्मं करोतिवा। केन निर्व्वेदमादत्ते मोक्षं वा केन गच्छति।
॥ भीष्म उवाच ॥ विदिताः सर्व्वधर्म्मास्ते स्थित्यर्थं त्वन्तु पृच्छसि। शृणु मोक्षं सनिर्व्वेदं पापं धर्म्मञ्च मूलतः।
विज्ञायार्थं हि पञ्चानामिच्छापूर्व्वं प्रवर्त्तते। प्राप्य तान् जायते कामो द्वेषो वा भरतर्षभ।
ततस्तदर्थं यतते कर्म्म चारभते महत्। दृष्टानां रूपगन्धानामभ्यासञ्च चिकीर्षति।